

Irma Joubert ~Hildegard

Kinderliedjes

'Backe, backe Kuchen'. (p. 440)

Geschiedenis

Deze enkele zin van een populair Duits kinderliedje kan worden vertaald met 'Bake a Cake, bake a cake'. Dit kinderliedje beschrijft het proces van de bakkerijen in vroeg Duitsland. De tweede zin laat zien dat de bakker riep zodra het brood en de cake klaar was. In Duitsland was het de gewoonte dat zodra de gerechten uit de oven kwamen, de bakker op een hoorn blies zodat de vrouwen langs konden komen om hun huishoudelijke boodschappen te doen. Zodoende hoefden ze nooit te wachten omdat de schappen leeg waren. De rest van het liedje noemt de ingrediënten van de cake op. Hierbij is het opvallend dat de Duitse tekst het woord 'gehl' gebruikt. In de zin van 'Safran macht den Kuchen gehl'. Hieraan is te zien dat het een nummer is dat uit het noorden van Duitsland komt. De rest van de natie gebruikte het woord 'gelb' voor de kleur geel. Het nummer is nog steeds populair in Duitsland.

Zie voor de Duitse versie:

<https://www.youtube.com/watch?v=hd4F4pd2w-A>

Zie voor andere kinderliederen in het boek:

Titel	Pagina	Link
Vader Jacob	440	https://www.youtube.com/watch?v=UCRMNRfzQC8
Hänschen Klein	440	https://www.youtube.com/watch?v=estWuexvkqs

Vaderlandse Lieder

Du, du liegst mir im Herzen.

Dit nummer is hoogstwaarschijnlijk rond 1820 geschreven. De melodie komt van Theobald Boehm, die zowel een variatie voor de fluit en voor de piano op de tekst componeerde. Het nummer wordt vaak in films gebruikt, voornamelijk oorlogsfilms zoals *Blazing Saddles* and *Judgment at Nuremberg*.

Zie:

<https://www.youtube.com/watch?v=fQ9VYpxKtFk>

Zie voor ander vaderlandse liederen in het boek:

Titel	Pagina	Link
Een frisse ochtendwandeling.	452	https://www.youtube.com/watch?v=hx0r0R6q5YQ
Zingend trekken wij nu naar buiten.	453	https://www.youtube.com/watch?v=nWruaBl40UI

Wir wollen unseren alten Kaiser Wilhelm wieder haben.	453	https://www.youtube.com/watch?v=ulYbdyZgTN4
---	-----	---

Gezangen

‘Heilig, heilig, heilig, gnädig und allmächtig! Herr Gott, Jehova, Vater, Sohn und Geist.’ (p. 301; p.413).

Geschiedenis

Heilig, heilig, heilig! Is officieel geschreven in het Engels door Reginald Heber. Heber leefde van 1783-1826. Het gezang *Holy, Holy, Holy* is uitgekomen in 1826. In 1861 heeft John Bacchus Dykes het geschrift op muziek gezet. Het is officieel geschreven voor het hoogfeest van de Heilige Drie-eenheid, wat op de eerste zondag na Pinksteren valt. De officiële tekst van dit gedeelte is: ‘Holy, holy, holy; merciful and mighty! God in three Persons, blessed Trinity!’. Reginald Heber was bisschop van Calcutta en de meeste van zijn gezangen zijn na zijn dood uitgegeven. Hij schreef de gezangen voor zijn gemeente, zodat ze elke week bij zijn preek pasten. Dit was een welbekend fenomeen in de 18^e en 19^e eeuw. Zo werden de gezangen een hulpstuk voor de gemeente om de preek gedurende de week te overdenken. Een ander welbekend voorbeeld hiervan is *The Olney Hymns* van John Newton en William Cowper. Deze collectie bevat ook het welbekende lied *Amazing Grace*, geschreven voor nieuwjaarsdag 1773. Hebers gezangen kwamen uit in een bundel getiteld *Hymns Written and Adapted to the Weekly Church Service of the Year*. Het gezang heeft kort geleden een opleving gehad doordat het opnieuw is opgenomen door de bekende gospelgroep *Hillsong United*. In het Nederlands is het bekend onder de naam: Heilig, heilig, heilig, genadig en almachtig. Dit nummer heeft de belofte van nieuw leven in zich en zo gebruikt Joubert het ook. De eerste keer refereert ze naar het gezang in context van de wederopbouw van Berlijn. Tijdens het zaaien van groente in vruchtbare grond zingen de vrouwen het: Heilig, heilig, heilig. De tweede keer komt het terug na de brief van Karl. Opnieuw een teken van leven in een tijd van verwoesting.

Zie voor de Engelse versie:

<https://www.youtube.com/watch?v=414dGGTedpM>

Klassieke muziek

Mendelssohn, *Lieder ohne Worte*. (p.404).

Geschiedenis

Mendelssohn's *Lieder ohne Worte* is een collectie van korte pianostukken geschreven tussen 1829 en 1845. De collectie heeft acht boeken, elk met zes liederen, die allemaal in een verschillende levensfase van Mendelssohn zijn geschreven. Alle zes de liederen zijn officieel apart uitgegeven en pas later samengevoegd. De titel *Lieder ohne Worte* komt uit Fanny Mendelssohn, de zus van Felix Mendelssohn, haar dagboek. Hierin schrijft zij “my birthday was celebrated very nicely ... Felix has given me a ‘song without words’ for my album (he has lately written several beautiful ones)”. Het lentelied, ook bekend als No.6 Allegretto grazioso in A major of Frühlingslied, komt voor in het vijfde

boek als laatste arrangement. Het volgt direct op de “Funeral March” en de “Venetian boat song”. De venetiaanse boot had in de romantiek een doodskleed over zich heen. Het refereerde naar de doodskist en in sommige gevallen de pest. Denk bijvoorbeeld aan Thomas Mann’s roman *Dood in Venetie*. Het “Frühlingslied” roemt een leven geschapen uit de dood. Het is mooi om te zien hoe Joubert dit thema doorwerkt in haar boek. Terwijl Hildegard het nummer speelt vergeet ze haar verleden. Ze speelt “het opgekropte verdriet over Johann en Andreas en zo veel anderen, het diepe heimwee naar haar huis in Berlijn en naar haar achtergebleven vriendin, de zorg om Karl en het gepieker om over haar toekomst in dit vreemde land” van zich af. Ook Hildegard heeft moeten lijden, maar mag hopen op een toekomst. Ondanks dat het in een vreemd land is.

Zie:

<https://www.youtube.com/watch?v=8mz5Rtx-Eu0>

Zie voor andere klassieke muziek in het boek:

Componist	Titel	Paginanummer	Link
G.F. Händel	Largo	44, 159.	https://www.youtube.com/watch?v=nMBvHURc93o
J. Strauss	An der Schönen Blauen Donau	44, 159.	https://www.youtube.com/watch?v=3-mThvnBvIY
F.P. Schubert	Marche Militaire	66.	https://www.youtube.com/watch?v=FD6Q2jcUDb4
L. von Beethoven	Maanlichtsonate	72.	https://www.youtube.com/watch?v=4Tr0otuiQuU
M. Ravel	Pianoconcert	194.	https://www.youtube.com/watch?v=bq1ueeJucA8
W.A. Mozart	Fantasia in C-mineur	213.	https://www.youtube.com/watch?v=IBuLueQq0eM
J. Brahms	Hongaarse dans in fis-mineur	213.	https://www.youtube.com/watch?v=LLJqYwmLzrw
W.A. Mozart	Requiem	225.	https://www.youtube.com/watch?v=sPlhKP0nZII
L. von Beethoven	Vijfde pianoconcert	300.	https://www.youtube.com/watch?v=4IRMYuE1hl
J. Sibelius		376.	https://en.wikipedia.org/wiki/Jean_Sibelius
J.S. Bach	Clavier-Übung, deel 3	391.	https://www.youtube.com/watch?v=GUimhM17V5U
J.S. Bach	Prelude, nummer 1	404.	https://www.youtube.com/watch?v=98Rh0jbTh0U

F.F. Chopin	Valse du Petit Chien	417.	https://www.youtube.com/watch?v=ltIUoTgPTXE
W.A. Mozart	Für Elise	424.	https://www.youtube.com/watch?v=_mVW8tgGY_w

Gerechten

Aardappelsoep (p. 67; p. 270)

Omschrijving

Over de oorsprong van aardappelsoep wordt nogal wat gedebatteerd. Sommige mensen beargumenteren dat het uit New York komt. Louis Diat, chef van het Ritz-Carlton in New York, kende het recept van zijn moeder en grootmoeder. In de zomer werd de soep afgekoeld met melk, wat een romig effect gaf. Eerdere varianten op dit gerecht komen echter uit een wat donkerdere periode van Frankrijk. Een variant op dit eten vindt men in de 'Potage Parmentier' van Antoine Auguste Parmentier. Na een periode waarin hij in een krijgsgevangen kamp in Duitsland had verkeerd, zette hij verscheidene aardappelsoepkeukens op in Parijs om de uitgehongerde inwoners te voeden. Dit was vanwege de barre omstandigheden van de arbeiders. Denk bijvoorbeeld ook aan het schilderij 'De Aardappeleters' van Vincent van Gogh. De warme variant van deze soep is dus hoogstwaarschijnlijk Frans, meegenomen uit een Duitse omgeving, en de koude variant is typisch Amerikaans. Het is een soep gemaakt van aardappel, prei, wortel, ui en boter. Het is interessant om te zien dat de aardappelsoep een belangrijke rol krijgt in de oorlog. Olga maakt het gerecht "met te weinig zout" en ze eten het "voordat de rest [van de aardappels] ook wegroet". Het wijst op de armoede die er was. Het gebrek aan eten, zodat men op basisvoedsel moest terugvallen. Zelfs dat basisvoedsel was nog schaars, dus eten ze het gerecht zonder zout.

Zie voor het recept:

<http://www.jamiemagazine.nl/recepten/prei-aardappelsoep-met-krokante-uringen.html>

Zie voor andere gerechten in het boek:

Gerecht	Paginanummer	Link
Mämmi, Fins nagerecht	379.	http://finnishfoodgirl.com/2014/04/finnish-mammi-recipe-easter-pudding/
Rösti	396.	http://www.okokorecepten.nl/recept/aardappelen/rosti/
Spätzle	396.	http://allrecipes.nl/recept/5909/kaas-sp-tzle.aspx
Beetenbartsch	422.	https://de.wikipedia.org/wiki/Borschtsch

Gebouwen

Kaiser-Wilhelm-Gedächtniskirche, Berlijn (p. 148; p.162; p.203)

De Kaiser-Wilhelm Gedächtniskirche is gebouwd in 1890. In 1943 is het ernstig verwoest door een bom. De gedenkplaats is een bekende toeristische plek in West-Berlijn en wordt tegenwoordig “Der Hohle Zahn” oftewel “De heilige tand” genoemd. Dit omdat de gehele toren van het gebouw is afgeblazen en er hierdoor een tandvormige constructie ontstaat. Mede vanwege de economische status van het Westelijke gedeelte van Berlijn is de toren nooit gerepareerd. Later, vanwege het culturele erfgoed, hebben de Duitsers er een nieuwe toren naast gebouwd en de oude toren in zijn afgebroken staat laten bestaan. De memorial hall staat in het verwoeste gedeelte. Deze hal bevat een mozaïek van Michael die de draak bevecht en een serie mozaïeken over belangrijke gebeurtenissen uit het elven van keizer Wilhelm I. Ook is in deze hal een beschadigd beeld van Christus opgericht. Dit beeld hing eerst in de verwoeste kerk, boven het altaar. De eerste keer dat Hildegard het gebouw zit, voelt ze zich als een lam dat naar de slachtbank wordt geleid. De tweede keer ziet ze terug op een doop in het gebouw. Ze heeft het over haar strijd en weet dat als “God bij je is” je nooit bang hoeft te zijn. De derde keer is er een begrafenis, zonder lichaam. Hans wordt begraven. Deze kerk symboliseert, net als vele motieven, het leven uit de dood.

Oude kerk:

Nieuwe kerk:

Zie voor andere gebouwen in het boek:

Gebouw	Paginanummer	Link
Stadthalle, Königsberg	73, 123, 255.	http://www.sputnik-travel-berlin.de/images/tourinfos/kaliningrad_deutsch/bild21_Stadthalle.gif
Adlon Hotel, Berlijn	184, 291.	https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/d/d6/Bundesarchiv_Bild_102-13848F_Berlin_Hotel_Adlon.jpg
Gedenkplaat Schutztruppe, Namutoni	41, 42, 72, 198, 316, 354, 363, 398, 434, 463.	http://www.republikein.com.na/sites/default/files/styles/galleryformatter_slide/public/13/02/03//Monument-3.jpg?itok=sgRaBKli